

Στατιστικά στοιχεία και αξιολόγηση Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών:
Ελληνική πραγματικότητα και μοντέλο συλλογής
και εφαρμογής τους

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μέχρι σήμερα στον Ελληνικό χώρο δεν γίνεται συστηματική προσπάθεια συλλογής, επεξεργασίας, ανάλυσης και έγκαιρης παρουσίασης στατιστικών στοιχείων για την αξιολόγηση των λειτουργιών όλων των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την έλλειψη αξιόπιστων και συγκρίσιμων στατιστικών στοιχείων για την αποτίμηση των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Η εργασία αυτή παρουσιάζει ένα μοντέλο συλλογής στατιστικών στοιχείων και βάση αυτού του μοντέλου προτείνει μια σειρά από δείκτες επίδοσης για την αξιολόγηση των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Οι δείκτες επίδοσης προσφέρουν σημαντική βοήθεια στους προϊσταμένους των Βιβλιοθηκών και στους βιβλιοθηκονόμους για τη σωστή λήψη αποφάσεων οργάνωσης και διαχείρισης των Βιβλιοθηκών, έτσι ώστε οι λειτουργίες τους να είναι περισσότερο συνεπείς και αποτελεσματικές. Παράλληλα, η εργασία παρουσιάζει τον τομέα δραστηριοτήτων της Μονάδας Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών που επικεντρώνεται στη συλλογή, επεξεργασία, ανάλυση και παρουσίαση στατιστικών στοιχείων αξιολόγησης Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Επιπρόσθετα παρουσιάζει αντίστοιχες μονάδες/οργανισμούς του εξωτερικού που ειδικεύονται στην αξιολόγηση των Βιβλιοθηκών μέσω των στατιστικών στοιχείων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Until recently there was not a coordinated attempt to collect, process, analyze and present on time statistical data concerning the assessment of the services of all the Greek Academic Libraries. Consequently, there is a lack of reliable and comparative data for the evaluation of Academic Libraries. This article presents a model for the collection of statistical data and proposes a series of performance measures for the Academic Libraries' assessment. These performance measures are extremely useful for the decision making and collection management of the Universities' Libraries so that their services can be consistent and effective. Moreover, the article presents the division of the Total Quality Management Unit of Greek Academic Libraries which aims at the collection, processing, analysis and presentation of statistical data for the assessment of Academic Libraries. Finally, it presents equivalent foreign organizations that specialize in Library evaluation through the use of statistical data.

Στατιστικά στοιχεία και αξιολόγηση Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών:
Ελληνική πραγματικότητα και μοντέλο συλλογής
και εφαρμογής τους

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΒΑΣΩ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Εισαγωγή

Αρκετές υπηρεσίες και κυβερνητικοί οργανισμοί στη χώρα μας, όπως η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (Ε.Σ.Υ.Ε), η UNESCO, το πρόγραμμα LIBECON 2000, είναι φορείς συγκέντρωσης και επεξεργασίας στατιστικών στοιχείων για τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. Ωστόσο, τα στατιστικά αυτά στοιχεία των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών δεν έρχονται έγκαιρα στο φως της δημοσιότητας, διότι δεν υπάρχει συστηματική προσπάθεια συλλογής, επεξεργασίας και παρουσίασης τους, με αποτέλεσμα να μην είναι αξιόπιστα και έτσι να μη μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση των λειτουργιών των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Για την αντιμετώπιση αρχικά του παραπάνω προβλήματος και στη συνέχεια για την περαιτέρω αξιοποίηση των στατιστικών στοιχείων των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, η Διοικούσα Επιτροπή της Οριζόντιας Δράσης Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών δημιούργησε την Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Η Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΜΟΠΑΒ) αποτελεί υποέργο της Οριζόντιας Δράσης Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών με την επωνυμία 'Δίκτυο Βιβλιοθηκών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης', στεγάζεται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και έχει σαν στόχο, μεταξύ των άλλων, να συμβάλλει στη μεθοδική συγκέντρωση και αξιόπιστη ανάλυση των στοιχείων που αφορούν τις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. Συγκεκριμένα, η ΜΟΠΑΒ ασχολείται με τη συλλογή, επεξεργασία, ανάλυση και παρουσίαση στοιχείων που αφορούν τις συλλογές υ-

λικού, το προσωπικό, τις δαπάνες, τις υπηρεσίες καθώς και τα χαρακτηριστικά των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών της χώρας μας. Η ΜΟΠΑΒ αποβλέπει στην αξιολόγηση των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών και γενικότερα στην καταγραφή της συνεισφοράς των Βιβλιοθηκών στην έρευνα, διδασκαλία, μάθηση και γενικότερα στα επιστημονικά δρώμενα της χώρας μας.

Κατά τον χρόνο λειτουργίας της, η ΜΟΠΑΒ, πραγματοποίησε μία έρευνα για την καταγραφή και αποτίμηση των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Έστειλε σε όλες τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες δύο ερωτηματολόγια για τη συλλογή στατιστικών στοιχείων. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν αφορούν τις συλλογές, το προσωπικό, την οργάνωση και τις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης καθώς επίσης και τις δαπάνες της. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα παρουσιαστούν στην διημερίδα που θα πραγματοποιήσει η ΜΟΠΑΒ στις 19-20 Νοεμβρίου, στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Η μελέτη των αποτελεσμάτων αυτών, βασισμένη και στη μελέτη των διεθνών δραστηριοτήτων για την αποτίμηση των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών -οι οποίες παρουσιάζονται στην ενότητα 3- κατέληξε στο να προτείνει το ερωτηματολόγιο το οποίο παρατίθεται στο παράρτημα Ι.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Μονάδα Ολικής Ποιότητας είναι η μόνη υπηρεσία σε εθνικό επίπεδο η οποία εξειδικεύεται στη συλλογή, επεξεργασία και έγκαιρη παρουσίαση στατιστικών στοιχείων σχετικά με τις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. Στην Ευρώπη όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο υπάρχουν αντίστοιχες υπηρεσί-

ες που κρατούν στατιστικά στοιχεία για τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες της χώρας τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει την προσπάθεια δημιουργίας αξιόπιστης στατιστικής βάσης για τις βιβλιοθήκες στην Ευρώπη. Τον Δεκέμβριο του 1997 η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιούργησε μια ομάδα εργασίας η οποία συγκέντρωσε την προσοχή της στα στατιστικά στοιχεία που αναφέρονται στην ποιότητα των υπηρεσιών των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Τέλος, ενδεικτικά θα αναφέραμε, ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο, το Library and Information Statistics Unit (LISU), στην Φιλανδία: Finnish Council for Scientific Information and Research Libraries, στη Δανία: Danish Research Libraries, στην Αυστραλία: Council of Australian University Libraries (CAUL) και στην Αμερική και Καναδά το Association of Research Libraries (ARL), είναι οργανισμοί ή μονάδες αντίστοιχες, που ειδικεύονται στην αξιολόγηση των Βιβλιοθηκών μέσω των στατιστικών στοιχείων.

Αναγκαιότητα στατιστικών στοιχείων για τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

Με δεδομένο ότι υπάρχουν, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, οργανισμοί και υπηρεσίες οι οποίοι συγκεντρώνουν και επεξεργάζονται στατιστικά στοιχεία για τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, γεννάται το εύλογο ερώτημα γιατί να συγκεντρώνουμε τα στατιστικά αυτά στοιχεία. Θα λέγαμε ότι υπάρχουν σημαντικοί λόγοι για τη συλλογή τέτοιου είδους στοιχείων τόσο για τα Ακαδημαϊκά Ίδρυματα όσο και για τις Βιβλιοθήκες τους: (1) για να περιγράψουν το Ακαδημαϊκό Ίδρυμα και να διαπιστωθούν οι τυχόν ανάγκες του, (2) να εκτιμηθεί αν το Ίδρυμα εκπληρεί την αποστολή του, (3) να βοηθηθούν οι Διευθυντές των Βιβλιοθηκών ώστε να βελτιώσουν το επίπεδο αποφάσεων διαχείρισης, και (4) να καλυφθούν ανάγκες πληροφόρησης για την αξιολόγηση των αιτημάτων, την εκτίμηση της αναγκαιότητας τους και γενικά για την εκτίμηση των υπαρχόντων υπηρεσιών μιας Βιβλιοθήκης.

Η συλλογή των στοιχείων σχετικά με τις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες μπορεί να χωριστεί σε δύο κατηγορίες ανάλογα με τους στόχους αποτίμησης που αποσκοπεί: (Α) στη συλλογή στοιχείων που παρουσιάζουν την κατάσταση των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (input measures), δηλ. στοιχεία σχετικά με τις συλλογές της Βιβλιοθήκης, το προσωπικό, τις δαπάνες κ.α. και (Β) στη συλλογή στοιχείων που αξιολογούν τη λειτουργία των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (output measures), δηλ. στοιχεία σχετικά με τον δανεισμό, διαδανεισμό, εκπαιδευτικά προγράμματα, αιτήματα πληροφόρησης, κ.α..

Το προτεινόμενο ερωτηματολόγιο (βλ. παράρτημα Ι) επικεντρώνεται στη συλλογή στοιχείων που αφορούν στην κατάσταση των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, καθώς επίσης και στη μερική συλλογή στοιχείων για την αξιολόγησή τους. Το ερωτηματολόγιο αυτό θα διανέμεται σε όλα τα είδη των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών της χώρας μας ετησίως και θα αποβλέπει στην καταγραφή των στοιχείων που προαναφέρθηκαν. Με βάση τα στοιχεία αυτά προκύπτει μια σειρά από δείκτες επίδοσης, οι οποίοι αναφέρονται αναλυτικά στην ενότητα 3. Οι δείκτες αυτοί μπορούν να θεωρηθούν ως μέσα ή τρόποι καθορισμού του βαθμού υλοποίησης συγκεκριμένων στόχων της Βιβλιοθήκης. Έτσι, η συλλογή στοιχείων από τη μια μεριά και η δημιουργία δεικτών επίδοσης -η οποία φαίνεται να αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο- από την άλλη, θα λέγαμε ότι υπηρετούν ένα διπλό και οριοθετημένο σκοπό: να δείξουν αν η τιμή του δείκτη είναι η αναμενόμενη και επιθυμητή για κάθε Ίδρυμα και να συγκρίνουν κατά περιόδους ένα Ίδρυμα με κάποια άλλα ομότιμά του.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η συλλογή και παρουσίαση στοιχείων που παρουσιάζουν την τρέχουσα κατάσταση μιας Ακαδημαϊκής Βιβλιοθήκης δεν εκτιμά την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών της, όσον αφορά τις ανάγκες των χρηστών της. Απα-

ντήσεις μπορούν μόνο να δοθούν από το προσωπικό της Βιβλιοθήκης, το οποίο συστηματικά ανακαλύπτει με τους χρήστες της Βιβλιοθήκης τις πραγματικές ανάγκες και σχεδιάζει καλύτερα συστήματα υπηρεσιών και εξυπηρέτησης σε τοπικό επίπεδο. Οι έρευνες χρηστών της Βιβλιοθήκης αποτελούν ένα σημαντικό εργαλείο για την αποτίμηση των υπηρεσιών που παρέχονται από την Βιβλιοθήκη. Η Μονάδα Ολικής Ποιότητας προτείνει έναν οδηγό με τίτλο 'Οδηγός Αποτίμησης Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών' με στόχο να βοηθήσει τους βιβλιοθηκονόμους στην εφαρμογή μέτρων αποτίμησης.

Μοντέλο Συλλογής Στατιστικών Στοιχείων

Η στατιστική ως επιστήμη διαθέτει εκείνες τις μεθόδους και εργαλεία με τα οποία μπορούμε να αναλύσουμε τα στατιστικά στοιχεία και να αποτιμήσουμε την κατάσταση μιας Βιβλιοθήκης. Τα πλεονεκτήματα των μεθόδων είναι δελεαστικά: σχετικά εύκολο να έχουμε στατιστικά στοιχεία, εύκολα κατανοητά, εύκολο να συγκριθούν τα στοιχεία μιας Βιβλιοθήκης χρόνο με το χρόνο ή ακόμη και να συγκριθούν παρόμοιες Βιβλιοθήκες μεταξύ τους ή ακόμη και παρόμοια ιδρύματα. Από την άλλη μεριά όμως παρουσιάζονται μειονεκτήματα, όπως η έλλειψη καθιερωμένων ορισμών, και πιο ειδικά π.χ. ίσως ο ορισμός της μονάδας, ή πιθανή έλλειψη διαχωρισμού τίτλων και τόμων, δυσκολία στη μέτρηση του μη-έντυπου υλικού και πιθανόν κάποια ανακρίβεια ή ασυνέπεια των δημοσιευμένων στοιχείων.

Η Μονάδα Ολικής Ποιότητας εργάστηκε πάνω στα σημεία αυτά και έλαβε υπόψη της τις διεθνείς δραστηριότητες για την αποτίμηση των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών και τους δείκτες επίδοσης. Συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες αυτές αναφέρονται στα εξής: (1) ISO 2789, το οποίο σχετίζεται με την στατιστική των βιβλιοθηκών και βρίσκεται σε διαδικασία αναθεώρησης. Η έρευνα, που αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε εξέλιξη, αποβλέπει στον εντοπισμό πρόσφατων εφαρμογών του προτύπου και στην ενημέρωση των προτά-

σεων για αλλαγές που πρόκειται να πραγματοποιηθούν. Οι αναθεωρημένες εκδόσεις θα μπορούσαν ενδεχομένως να περιέχουν προσθήκες στο πρότυπο σχετικές με την παρουσίαση ηλεκτρονικών πηγών και υπηρεσιών. (2) ISO 11620, το οποίο σχετίζεται με τα διεθνή πρότυπα δεικτών επίδοσης των βιβλιοθηκών. Το συγκεκριμένο ISO παραθέτει ένα σύνολο από 29 ομαδοποιημένους δείκτες στις εξής περιοχές: α) την ικανοποίηση του χρήστη, β) τις υπηρεσίες που παρέχονται στο κοινό [εδώ μπορούν να συμπεριληφθούν γενικότεροι αλλά και συγκεκριμένοι δείκτες σχετικοί με την παροχή, ανάκτηση, δανεισμό έντυπου υλικού, την παροχή έντυπου υλικού από εξωτερικές πηγές, τις υπηρεσίες πληροφόρησης και διευκολύνσεις], και γ) τις τεχνικές υπηρεσίες, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται δείκτες σχετικοί με την απόκτηση, επεξεργασία και καταλογογράφηση του έντυπου υλικού. Αξιόλογα σημεία σ' αυτό το προτεινόμενο πρότυπο είναι η αρχική του έμφαση στην ικανοποίηση του χρήστη, στον συνυπολογισμό των δεικτών αποδοτικότητας του προϋπολογισμού, καθώς επίσης ο σαφής και ξεκάθαρος τρόπος περιγραφής κάθε δείκτη, συνοδευόμενος από προτάσεις σχετικές με τη μεθοδολογία που πρέπει να ακολουθείται για τη συλλογή των δεδομένων και από μια περιγραφή στην οποία να δίνεται ο πιο ακριβής τρόπος ερμηνείας και ανάλυσης των δεικτών. (3) Ο οργανισμός 'International Federation of Library Associations and Institutions' (IFLA) έχει αναπτύξει διεθνείς οδηγίες για δείκτες αποτίμησης ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Ο IFLA έχει προσδιορίσει 17 δείκτες επίδοσης δίνοντας έμφαση στους δείκτες εκείνους που θα μπορούσαν να είναι εφαρμόσιμοι διεθνώς σε όλα τα είδη των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Τόσο το ISO 11620 όσο και η μελέτη του IFLA αποτελούν σημαντικές εργασίες, καθώς επικεντρώνουν την προσοχή τους στην προώθηση της αποδοχής δεικτών ή μέτρων αποτίμησης των Βιβλιοθηκών σε διεθνές επίπεδο. Από την άλλη μεριά όμως οι δείκτες αυτοί απαιτούν ειδική προσπάθεια για να συλλεχθούν και παρόλο που είναι χρήσιμοι στην πραγματοποίηση ιστορικών συγκρίσεων μέ-

σα στα πλαίσια μιας βιβλιοθήκης, με την προϋπόθεση όμως να μην πραγματοποιούνται αλλαγές στην πολιτική της Βιβλιοθήκης, η χρησιμότητά τους περιορίζεται σε επίπεδο σύγκρισης Ιδρυμάτων, αφού οι τοπικές πολιτικές διαφέρουν (όπως οι περίοδοι δανεισμού, ο αριθμός των βιβλίων για ταυτόχρονο δανεισμό, οι διαφορετικές πολιτικές για φοιτητές, προσωπικό, κ.α.) και επομένως καθιστούν άκυρες τέτοιου είδους συγκρίσεις.

Με βάση το ερωτηματολόγιο που προτείνουμε (βλ. παράρτημα Ι) προκύπτει μια σειρά από *input* δείκτες επίδοσης ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, οι οποίοι σχετίζονται με το προσωπικό, τις συλλογές και τις δαπάνες. Οι δείκτες αυτοί είναι ποσοστά ή αναλογίες. Μια αναλογία περιγράφει το ποσοστό από το σύνολο που εκπροσωπείται σε μια συγκεκριμένη κατηγορία. Οι ακόλουθοι δείκτες αποτελούν ποσοστά ή αναλογίες:

- Δείκτης 1 Βιβλιοθηκονόμοι ως ποσοστό του συνολικού προσωπικού
- Δείκτης 2 Προσωπικό υποστήριξης ως ποσοστό του συνολικού προσωπικού
- Δείκτης 3 Φοιτητές που εργάζονται στην Βιβλιοθήκη ως ποσοστό του συνολικού προσωπικού
- Δείκτης 4 Έξοδα περιοδικών εκδόσεων ως ποσοστό των συνολικών δαπανών της Βιβλιοθήκης για υλικό
- Δείκτης 5 Δαπάνες της Βιβλιοθήκης για υλικό ως ποσοστό των συνολικών δαπανών της Βιβλιοθήκης
- Δείκτης 6 Δαπάνες Βιβλιοδεσίας ως ποσοστό των συνολικών δαπανών της Βιβλιοθήκης
- Δείκτης 7 Δαπάνες μισθοδοσίας ως ποσοστό των συνολικών δαπανών της Βιβλιοθήκης
- Δείκτης 8 Λειτουργικές δαπάνες ως ποσο-

στό των συνολικών δαπανών της Βιβλιοθήκης

Το ενδιαφέρον μας επίσης επικεντρώνεται σε ποσοστά που καθορίζουν τη σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών. Τα ποσοστά που περιγράφουν τις σχέσεις αυτές προκύπτουν αν διαιρέσουμε τις δύο διαφορετικές ποσότητες. Για παράδειγμα αν θέλουμε να περιγράψουμε την διαδικασία του διαδανεισμού μιας Βιβλιοθήκης, αρκεί να διαιρέσουμε τον αριθμό των αιτημάτων που ικανοποιήσαμε για άλλες Βιβλιοθήκες ως προς τον αριθμό των αιτημάτων που ικανοποιήθηκε για μας από άλλες Βιβλιοθήκες. Έτσι, αν ο αριθμός των αιτημάτων που ικανοποιήθηκε για μας από άλλες Βιβλιοθήκες είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των αιτημάτων που ικανοποιήσαμε εμείς για άλλες Βιβλιοθήκες, τότε το ποσοστό αυτό θα είναι μικρότερο της μονάδας και ανάλογα μπορούμε να αποφανθούμε και να πάρουμε αποφάσεις όσον αφορά τον διαδανεισμό των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Επίσης η σχέση των δαπανών μιας Βιβλιοθήκης και ο αριθμός των φοιτητών ή του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού, είναι αναμφισβήτητη σχέσεις που ενδιαφέρουν όχι μόνο τη Βιβλιοθήκη αλλά και τη διοίκηση του Ιδρύματος. Παραθέτουμε την σειρά των δεικτών αυτών:

- Δείκτης 9 Ποσοστό βιβλιοθηκονόμων ως προς το προσωπικό υποστήριξης
- Δείκτης 10 Αιτήματα που ικανοποιήσατε για άλλες βιβλιοθήκες ως προς αιτήματα που ικανοποιήθηκαν για σας από άλλες βιβλιοθήκες
- Δείκτης 11 Αιτήματα που ικανοποιήθηκαν για μας από άλλες Βιβλιοθήκες ανά Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό
- Δείκτης 12 Συνολικές δαπάνες Βιβλιοθήκης ανά Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό
- Δείκτης 13 Τόμοι που εισήλθαν το τρέχον

	έτος ανά Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό	κό ανά φοιτητή
Δείκτης 14	Τόμοι που υπάρχουν στην Βιβλιοθήκη ανά Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό	Δείκτης 28 Δαπάνες περιοδικών εκδόσεων ανά φοιτητή
Δείκτης 15	Συνδρομές περιοδικών εκδόσεων ανά Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό	Μια ειδική υποκατηγορία σχέσεων μεταξύ δύο μεταβλητών είναι η περίπτωση που μια μεταβλητή παρουσιάζει δαπάνες και κάποια άλλη παρουσιάζει μονογραφίες που αγοράστηκαν ή χρησιμοποιήθηκαν. Για παράδειγμα, αν διαιρέσουμε τις δαπάνες των συνδρομών των περιοδικών εκδόσεων με τον αριθμό των συνδρομών που πληρώθηκαν, μπορούμε να υπολογίσουμε το κόστος μονάδας ανά συνδρομή. Έτσι λοιπόν έχουμε τους ακόλουθους δύο δείκτες:
Δείκτης 16	Μονογραφίες που αγοράστηκαν ανά Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό	
Δείκτης 17	Συνολικός αριθμός προσωπικού ανά Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό	Δείκτης 29 Τιμή μονάδας για τις μονογραφίες
Δείκτης 18	Δαπάνες Βιβλιοθήκης για υλικό ανά Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό	Δείκτης 30 Τιμή μονάδας για τις περιοδικές εκδόσεις
Δείκτης 19	Δαπάνες περιοδικών εκδόσεων ανά Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό	Τέλος, οι ετήσιες αλλαγές στις αξίες των ποσοστών αποτελούν το τρίτο είδος των ποσοστών, π.χ. προς ποιά κατεύθυνση κινείται το συγκεκριμένο ποσοστό (επάνω ή κάτω) κατά τη διάρκεια του έτους και αυτό το φαινόμενο αποτελεί αντανάκλαση των αλλαγών στους στόχους που κάθε Βιβλιοθήκη θέτει ή των απρόβλεπτων πιέσεων που δέχονται από εξωτερικούς παράγοντες; Εάν π.χ. η τιμή της μονάδας για περιοδικές εκδόσεις έχει πέσει σε μερικές βιβλιοθήκες, θα μπορούσε κάποιος να αναρωτηθεί αν το γεγονός αυτό ήταν αντανάκλαση οποιωνδήποτε τοπικών αποφάσεων για ακύρωση περιοδικών συνδρομών με υψηλό κόστος και αύξηση του αριθμού των περιοδικών συνδρομών με χαμηλό κόστος μονάδας, και καθώς ο αριθμός των Βιβλιοθηκών, οι οποίες μειώνουν χρόνο με το χρόνο το κόστος των περιοδικών εκδόσεων, φαίνεται να παραμένει σταθερός, προκύπτει μια ερώτηση σχετικά με το αν αυτή η στρατηγική έχει φτάσει στα όριά της. Από την άλλη μεριά, πολλές Βιβλιοθήκες κατέβαλαν μεγαλύτερα χρηματικά ποσά για περιοδικές συνδρομές κατά το τρέχον έτος από ό,τι τον προηγούμενο χρόνο, πα-
Δείκτης 20	Αιτήματα που εκπληρώθηκαν για μας από άλλες Βιβλιοθήκες ανά φοιτητή	
Δείκτης 21	Συνολικές δαπάνες της Βιβλιοθήκης ανά φοιτητή	
Δείκτης 22	Τόμοι που εισήλθαν το τρέχον έτος ανά φοιτητή	
Δείκτης 23	Τόμοι που υπάρχουν στην Βιβλιοθήκη ανά φοιτητή	
Δείκτης 24	Μονογραφίες που αγοράστηκαν ανά φοιτητή	
Δείκτης 25	Συνδρομές περιοδικών εκδόσεων ανά φοιτητή	
Δείκτης 26	Συνολικός αριθμός προσωπικού ανά φοιτητή	
Δείκτης 27	Δαπάνες Βιβλιοθήκης για υλι-	

ρά το γεγονός ότι στο μεταξύ ακυρώθηκε μεγάλος αριθμός περιοδικών συνδρομών. Το γεγονός αυτό αποτελεί απόδειξη, ότι οι ακυρώσεις των περιοδικών συνδρομών πραγματοποιήθηκαν βασιζόμενες σε κριτήρια, όπως είναι η σχετική σπουδαιότητα μερικών τμημάτων σύμφωνα με την αποστολή του Ιδρύματος, κτλ. και είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους της μονάδας.

Σε περιοδικές συγκρίσεις μεταξύ συγκεκριμένων Ιδρυμάτων, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο γεγονός ότι τα δεδομένα κάθε οργανισμού ποικίλλουν από Ίδρυμα σε Ίδρυμα, κάτι που δεν είναι εμφανές σε έναν παρατηρητή, ο οποίος δεν είναι εξοικειωμένος με καθένα από αυτά τα Ιδρύματα. Πριν βγάλει κανείς κάποια συμπεράσματα, θεωρείται απαραίτητο να υποβληθούν μερικές ερωτήσεις σε κάθε Ίδρυμα ξεχωριστά, προκειμένου να οριστούν οι συγκεκριμένες συνθήκες που επικρατούν σε κάθε Ίδρυμα. Τελειώνοντας θα ήθελα να επισημάνω ένα κομμάτι από το Academic Library Statistics Norms 1992,

«κάθε σύγκριση αποκτά νόημα μόνο σε σχέση με τους σκοπούς και στόχους της διαχείρισης του Ιδρύματος. Η μέτρηση ξεπερνά, ικανοποιεί ή αποδεικνύεται καλύτερη του επιθυμητού στόχου; Γιατί; Σε περίπτωση απουσίας ενός τιθέμενου στόχου η ερώτηση που προκύπτει είναι η εξής: η μέτρηση είναι εκεί που θα έπρεπε να είναι; Γιατί; Λειτουργικές μετρήσεις δεν είναι ίσης σημασίας ούτε ίδιας σημασίας σε διαφορετικά Ιδρύματα. Είναι απίθανο ένα Ίδρυμα να λάβει υπόψη του όλες τις μετρήσεις. Το πλαίσιο κάθε Ιδρύματος και το όραμα διαχείρισης του αποτελούν δύο αξιόπιστους οδηγούς για τη σπουδαιότητα των συγκεκριμένων μετρήσεων. Σταδιακά, η εστίαση στις συγκεκριμένες μετρήσεις θα αλλάξει, καθώς οι στόχοι θα υλοποιούνται και αλλαγές θα πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του Ιδρύματος.»

Συμπέρασμα

Γίνεται άμεσα κατανοητό ότι η ακριβής, έγκαιρη και πλήρης συλλογή στατιστικών στοιχείων μπορεί να διευκολύνει τη λειτουργία μιας Βιβλιοθήκης. Τα στατιστικά στοιχεία των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών αποτελούν ζωτικό μέρος της διοικητικής τους δραστηριότητας. Οι βιβλιοθηκονόμοι διαθέτουν τη μεγαλύτερη γνώση σχετικά με τη διακίνηση των στοιχείων μιας Βιβλιοθήκης, ωστόσο δεν προχωρούν σε μια συστηματική καταχώρηση τους, έτσι ώστε αυτά να είναι στατιστικά εκμεταλλεύσιμα. Οι διευθυντές ή και οι προϊστάμενοι των Βιβλιοθηκών θα πρέπει να μάθουν να συλλέγουν και να αναλύουν τα διαθέσιμα στοιχεία έτσι ώστε να παίρνουν έγκαιρες αποφάσεις σχετικά με τους προϋπολογισμούς, το προσωπικό και μια ποικιλία από εσωτερικές δραστηριότητες και υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης. Συνήθως οι διευθυντές Βιβλιοθηκών πρέπει να ετοιμάζουν μια ετήσια αναφορά για την διοίκηση της βιβλιοθήκης/ών. Μια τέτοια αναφορά θα πρέπει να περιέχει μια ποικιλία από στατιστικούς άξονες επιπρόσθετα στην επεξήγηση για λόγους τεκμηρίωσης και κατανόησης. Αυτή η ετήσια αναφορά θα πρέπει να χρησιμοποιείται ως εργαλείο δημόσιας σχέσης καθώς επίσης και ως μέσο για την παροχή τεκμηριωμένων στοιχείων σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης. Ωστόσο, η στατιστική δεν πρέπει να γίνει ποτέ ο μοναδικός λόγος για αποφάσεις διοίκησης και διαχείρισης ενός οργανισμού ή Ιδρύματος. Αν και η στατιστική ως επιστήμη διαθέτει όλα εκείνα τα εργαλεία και τις μεθόδους για την αποτελεσματική εκτίμηση των λειτουργιών μιας Βιβλιοθήκης, όμως, όπως συχνά συμβαίνει, ο ανθρώπινος παράγοντας κατά την υλοποίηση των μεθόδων συντελεί ώστε μερικές φορές τα στατιστικά στοιχεία να μην μπορούν να ερμηνεύσουν και, επομένως, να δώσουν λύσεις σε δεδομένα προβλήματα. Η στατιστική αναμένεται να γίνει πιο ζωτική στις μελλοντικές προσπάθειες των βιβλιοθηκονόμων για τη διατήρηση του επιπέδου των υπηρεσιών εν όψει των περικοπών του προϋπολογισμού,

και για την ορθολογική διαχείριση των πόρων που διατίθενται στις Βιβλιοθήκες των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας.

Τα έγκυρα, αξιόπιστα και έγκαιρα στατιστικά στοιχεία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που συγκεντρώνονται και διαδίδονται, θα είναι απαραίτητα και ουσιώδη, εάν το κράτος προγραμματίσει αποτελεσματικά τη χρησιμοποίηση και ανάπτυξη αυτής της αστείρευτης πηγής γνώσεων'.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Academic Library Statistical Norms 1992 (Boulder, CO: John Minter Associates), 2.
2. Allen Geoffrey G. "The management Use of Library Statistics". *IFLA Journal* 11:211-222, (1985).
3. Association of Research Libraries, *ARL Statistics*, Washington, DC: Association of Research Libraries, Annual.
4. Association of Research Libraries, *Developing Indicators for Academic Library Performance: Ratios from the ARL Statistics*, Washington, DC: Association of Research Libraries, Annual.
5. Faulkner Ronnie W. "Statistics and Record Keeping", in McCabe, Gerard B. ed. *The Smaller Academic Library: A mamagement Handbook*, 1988, 43-53.
6. ISO 11620: 1998, Information and Documentation-Library Performance Indicators, Geneva: International Organization for Standardization, (1998).
7. ISO 2789: 1991, Information and Documentation-International Library Statistics, Geneva: International Organization for Standardization, (1991 under revision).
8. Kania Antoinette M. "Academic Library Standards and Performance Measures". *College and Research Libraries* 16-23, (1988).
9. Kyrillidou, Martha. "The use of Statistics by Libraries in North America". Proceedings of the 6th Hellenic Conference of Academic Libraries. 41-55, (1997).
10. Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, "Οδηγός Αποτίμησης Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών". Οδηγοί Διαχείρισης Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 2, 1999.
11. Roswintha Poll, and Peter te Boekhorst, *Measuring Quality: International Guidelines for Performance Measurement in Academic Libraries*, London: K. G. Saur, 1996.
12. Stubbs, Kendon. "University Libraries: Standards and Statistics". *College and Research Libraries* 42: 527-538, (1981).
13. Zachos G. "Greek University Libraries in the European Context: A Comparative Evaluation". Ph. D. Thesis, Loughborough University of Technology, Loughborough, U.K., 1994.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΜΟΝΑΔΑ ΟΛΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ 1999-2000

Παρακαλούμε συμπληρώστε όλες τις ερωτήσεις.
Εάν ένα ακριβές στοιχείο δεν είναι διαθέσιμο, χρησιμοποιείστε '-1' (δηλ. αναπάντητο).
Εάν η ερώτηση είναι μηδέν ή τίποτα, χρησιμοποιείστε το '0'.

Ημερομηνία αποστολής στην ΜΟΠΑΒ _____

Ίδρυμα _____

Βιβλιοθήκη _____

Είδος _____

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από (ονοματεπώνυμο) _____

Τίτλος _____

Ηλεκτρονική διεύθυνση _____ τηλέφωνο _____

Ονοματεπώνυμο υπεύθυνου (εάν διαφέρει) _____

Τίτλος _____

Ηλεκτρονική διεύθυνση _____ τηλέφωνο _____

ΣΥΛΛΟΓΕΣ

Τόμοι στην Βιβλιοθήκη: (βλέπε οδηγίες E1-4.)

- 1α. Τόμοι που υπάρχουν στην Βιβλιοθήκη μέχρι τις 30 Ιουνίου, 1999.
(εξαιρούνται μικροφόρμες, μη καταλογογραφημένα κυβερνητικά έγγραφα, χάρτες, Ο/Α υλικό.) _____
2. Τόμοι που αποκτήθηκαν κατά την διάρκεια του έτους – Μικτός αριθμός
(βλ. οδηγίες E2.)
(εξαιρούνται μικροφόρμες, μη καταλογογραφημένα κυβερνητικά έγγραφα, χάρτες, Ο/Α υλικό.) _____
- 2α. Τόμοι που αποσύρθηκαν κατά την διάρκεια του έτους.
(εξαιρούνται μικροφόρμες, μη καταλογογραφημένα κυβερνητικά έγγραφα, χάρτες, Ο/Α υλικό.) _____
3. Τόμοι που αποκτήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους – Καθαρός αριθμός
(αφαιρέστε γραμμή 2α από την γραμμή 2.) _____
4. Τόμοι που υπάρχουν στην Βιβλιοθήκη, μέχρι τις 30 Ιουνίου, 2000.
(προσθέστε τη γραμμή 1α στην γραμμή 3.) _____
5. Αριθμός τόμων μονογραφιών που αγοράστηκαν
(βλ. οδηγίες E4.)
(Τόμους για τους οποίους τα έξοδα αναφέρονται στην γραμμή 16.
Δώστε υποσημείωση
εάν πρόκειται για τίτλους) _____

Περιοδικές εκδόσεις: (βλέπε οδηγίες E5-7)

6. Αριθμός τρεχουσών περιοδικών εκδόσεων, συμπεριλαμβανομένων περιοδικών που αγοράστηκαν _____
7. Αριθμός τρεχουσών περιοδικών εκδόσεων, συμπεριλαμβανομένων περιοδικών, που δεν αγοράστηκαν (ανταλλαγές, δωρεές, δωρεές με προϋποθέσεις, κλπ.)
(βλ. οδηγίες E6) _____
8. Συνολικός αριθμός τρεχουσών περιοδικών εκδόσεων που αποκτήθηκαν
(προσθέστε την γραμμή 5 και 6) _____

Άλλο υλικό Βιβλιοθήκης:

Συνολικός αριθμός μονάδων που υπάρχουν στην Βιβλιοθήκη έως τις 30 Ιουνίου 2000 :

9. Μικροφόρμες (βλ. οδηγίες E8) _____

10. Κυβερνητικά έγγραφα που δεν έχουν μετρηθεί αλλού. (βλ. οδηγίες E9) _____
11. Αρχεία υπολογιστών (βλ. οδηγίες E10) _____
12. Χειρόγραφα και αρχεία (βλ. οδηγίες E11) _____

Οπτικοακουστικό υλικό:

13. Χαρτογραφικό υλικό.
(βλ. οδηγίες E12) _____
14. Γραφικό υλικό
(βλ. οδηγίες E13) _____
15. Ακουστικό υλικό.
(βλ. οδηγίες E14) _____
16. Ταινίες και Video
(βλ. οδηγίες E15) _____

ΕΞΟΔΑ (βλ. οδηγίες E16-27)

Υλικό Βιβλιοθήκης:

17. Μονογραφίες (Έξοδα για τόμους αναφερόμενους στην γραμμή 4)
(βλ. οδηγίες E16) _____
18. Τρέχουσες περιοδικές εκδόσεις συμπεριλαμβάνοντας και τα περιοδικά
(βλ. οδηγίες E17) _____
19. Άλλο υλικό της Βιβλιοθήκης (π.χ. μικροφόρμες, Ο/Α, κλπ.)
(βλ. οδηγίες E18) _____
20. Διάφορα (όλες τις δαπάνες για υλικά που δεν συμπεριλαμβάνονται πιο πάνω)
(βλ. οδηγίες E19) _____
21. Συνολικά έξοδα για υλικό βιβλιοθήκης
(προσθέστε τις γραμμές 16, 17, 18, 19) _____
22. Δαπάνες Βιβλιοδεσίας: (βλ. οδηγίες E21) _____

Μισθοί προσωπικού Βιβλιοθήκης:

23. Μισθοί προσωπικού Βιβλιοθήκης (βλ. οδηγίες E22) _____
24. Μισθοί προσωπικού Βιβλιοθήκης από ΕΠΕΑΕΚ (βλ. οδηγίες E23) _____

25. Μισθοί φοιτητών που δουλεύουν στη Βιβλιοθήκη (βλ. οδηγίες E24) _____
26. Σύνολο μισθών (προσθέστε τις γραμμές 22, 23 και 24) _____
27. Άλλα λειτουργικά έξοδα (βλ. οδηγίες E26) _____
28. Συνολικές δαπάνες Βιβλιοθήκης
(προσθέστε τις γραμμές 20, 21, 25 και 26) _____

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (βλ. οδηγίες E28-30)

29. Βιβλιοθηκονόμοι/Βιβλιοθηκάριοι (βλ. οδηγίες E28) _____
30. Διοικητικό προσωπικό _____
31. Προπτυχιακοί/Μεταπτυχιακοί φοιτητές (βλ. οδηγίες E30) _____
32. Συνολικός αριθμός προσωπικού
(προσθέστε τις γραμμές 28, 29 και 30) _____

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

33. Αριθμός παρουσιάσεων βιβλιοθήκης σε ομάδες. (βλ. οδηγίες E32) _____
Ο απαντηθείς αριθμός βασίζεται σε δείγμα Ναι Όχι
34. Αριθμός των συνολικών συμμετασχόντων στις ομάδες παρουσίασης
που αναφέρθηκαν στη γραμμή 32. (βλ. οδηγίες E33) _____
Ο απαντηθείς αριθμός βασίζεται σε δείγμα Ναι Όχι

ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

35. Αριθμός αιτημάτων πληροφοριακού υλικού. (βλ. οδηγίες E34) _____
Ο απαντηθείς αριθμός βασίζεται σε δείγμα Ναι Όχι

ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ (βλ. οδηγίες E35-36)

36. Αριθμός αρχικών δανεισμών (εξαιρούνται οι κρατήσεις). _____
37. Συνολικός αριθμός δανεισμών
(αρχικών δανεισμών και ανανεώσεων, εξαιρούνται οι κρατήσεις). _____

Οι επόμενες ερωτήσεις έχουν αναριθμηθεί.

ΔΙΑΔΑΝΕΙΣΜΟΣ (βλ. οδηγίες E37-38)

38. Συνολικός αριθμός αιτημάτων που ικανοποιήσατε για άλλες Βιβλιοθήκες. _____
39. Συνολικός αριθμός αιτημάτων που ικανοποιήθηκε για σας από άλλες Βιβλιοθήκες ή οργανισμούς. _____

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ (βλ. οδηγίες E39-40)

40. Αριθμός Διδακτορικών διπλωμάτων που απονεμήθηκαν το οικονομικό έτος 1999-2000. _____
41. Αριθμός θεματικών περιοχών στις οποίες απονέμονται διδακτορικά διπλώματα. _____

ΜΕΛΗ ΔΕΠ -ΦΟΙΤΗΤΕΣ -- Σεπτέμβριος 1999 (ΣΥΝΟΛΟ)

42. Αριθμός μελών ΔΕΠ (βλ. οδηγίες E41) _____
43. Αριθμός άλλου ερευνητικού/διδακτικού προσωπικού (βλ. οδηγίες E42) _____
44. Αριθμός προπτυχιακών φοιτητών (βλ. οδηγίες E43) _____
45. Αριθμός ενεργών προπτυχιακών φοιτητών (βλ. οδηγίες E44) _____
46. Αριθμός μεταπτυχιακών φοιτητών (βλ. οδηγίες E45) _____

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ (βλ. οδηγίες E46)

47. Παρακαλούμε να δώσετε τυχόν διευκρινήσεις, αν το θεωρείτε αναγκαίο, για τα στοιχεία που έχετε συμπληρώσει.

Παρακαλούμε να επιστρέψετε το συμπληρωμένο ερωτηματολόγιο στην
Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
έως **30 Σεπτεμβρίου, 2000.**

Παρακαλούμε για τυχόν πληροφορίες ή διευκρινήσεις να επικοινωνήσετε με την κα. Βάσω Νικολοπούλου στο τηλ. και fax (0651) 97144 ή vnikiol@cc.uoi.gr.

